

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ
ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
НАЦІОНАЛЬНИЙ БОТАНІЧНИЙ САД ІМЕНІ М. М. ГРИШКА
НАН УКРАЇНИ

GROMADA

Erasmus+ KA2 Проєкт 2023-1-SE01-KA220-HEED-
000151848 GROMADA «Підтримка європейськими
університетами правової та громадської
спроможності для екологічного відновлення України»

**Co-funded by
the European Union**

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Матеріали Шостої Всеукраїнської
науково-практичної конференції

ОДЕСА
ОНУ
2024

УДК 502.34:327

Є24

Відповідальний за випуск:

Бургаз О. А., кандидат географічних наук, доцент.

*Рекомендовано до видання вченою радою
факультету гідрометеорології і екології ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 8 від 28.10.2024 р.*

Є24 **Євроінтеграція** екологічної політики України [Електронний ресурс] : матеріали Шостої Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Електронні текстові дані (1 файл : 14,7 МБ). – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2024. – 486 с.
ISBN 978-966-186-332-2

До збірки увійшли матеріали Шостої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Євроінтеграція екологічної політики України», яка відбулась 6 листопада 2024 р. на факультеті гідрометеорології і екології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. В збірнику наведені матеріали, які висвітлюють головні екологічні питання України і їхнє вирішення шляхом євроінтеграційного процесу збереження довкілля.

Видання розраховане на здобувачів, педагогічних, наукових та науково-педагогічних працівників закладів освіти та наукових установ.

УДК 502.34:327

ISBN 978-966-186-332-2

© Автори статей, 2024

© Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова, 2024

**Секція ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОЛОГІЧНОГО
ПРАВА**

Коморін В.М. РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЕКОЛОГІЧНОМУ МОНІТОРИНГУ МОРСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	303
Ковалів О.І. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ОРІЄНТИРИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ — НА ЗАСАДАХ ЧИННИХ ІМПЕРАТИВІВ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ.....	308
Тимошук М.О., Хасанов Хусейн Хаялат огли РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ.....	314
Владимирова О.Г. ПЕРИПЕТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ РЕФОРМИ ПРОМЗАБРУДНЕННЯ В УКРАЇНІ.....	318
Кузик І.Р., Янковська Л.В. ПОВОДЖЕННЯ З МУНІЦИПАЛЬНИМИ ВІДХОДАМИ ЯК НАПРЯМ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ У ДОВКІЛЬНІЙ СФЕРІ (НА МАТЕРІАЛАХ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	322
Гурей М.І., Мосюк М.І. ПЛИВ ПРОЄКТУ ARENA 2 НА АДАПТАЦІЮ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЕКОЛОГІЧНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ ЯКОСТІ ПОВІТРЯ ТА ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ.....	328
Гарабажій Т.А. МІЖНАРОДНА КОНВЕНЦІЯ ПРО КОНТРОЛЬ СУДНОВИХ БАЛАСТНИХ ВОД Й ОСАДІВ ТА УПРАВЛІННЯ НИМИ 2004 РОКУ-КРОК ДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ЗАБРУДНЕННЯ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ.....	331
Зіньова О.С. КРИМІНАЛІЗАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ЛИТВИ.....	334

ПОВОДЖЕННЯ З МУНІЦИПАЛЬНИМИ ВІДХОДАМИ ЯК НАПРЯМ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТКИ У ДОВКІЛЬНІЙ СФЕРІ (НА МАТЕРІАЛАХ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Кузик І.Р., Янковська Л.В.

Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка

За результатами проведеної реформи децентралізації у Тернопільській області створено 55 територіальних громад, які об'єднують 3 адміністративні райони: Тернопільський, Кременецький і Чортківський [3]. Із 55-ти громад області 18 є міськими, 16 – селищними і 21 – сільська. Серед актуальних геоекологічних проблем територіальних громад Тернопільщини варто відзначити: водопостачання та водовідведення, забруднення малих річок, поводження із твердими побутовими відходами (ТПВ), висока господарська освоєність території (розораність 65-75%), низька лісистість і заповідність.

Якщо для сільських територіальних громад найбільш важливими є проблеми високої розораності та низької лісистості території, для селищних – якісного водопостачання та водовідведення, то для міських громад найбільш актуальною є проблема поводження з твердими побутовими відходами. Збір, сортування та утилізація муніципальних відходів у громадах доволі важлива екологічна проблема насамперед через значні обсяги продукування таких відходів. За результатами раніше проведених досліджень [1, 8], було встановлено, що майже у 35% громад Тернопільської області найбільш актуальним є питання поводження із ТПВ. Серед опитаних респондентів (представників адміністративного апарату громад) більшість стверджувала, що основними екологічними проблемами їх територій є поводження із відходами, чистота річок, відсутність або непридатний стан каналізаційних мереж [8].

Аналіз геоекологічної ситуації в контексті поводження із ТПВ у громадах Тернопільської області показав, що лише у 32-ох із 55-ти громад є санкціоновані та паспортизовані сміттєзвалища. Загалом в області нараховується 90 офіційних місць видалення відходів, з яких 44 знаходяться у Чортківському районі, 43 – у Тернопільському та 6 – у Кременецькому [7].

При аналізі проблем поводження із муніципальними відходами у міських територіальних громадах варто звертати увагу на такі 4 показники:

1. Відсоток охоплення населення громади послугами з поводження з ТПВ.
2. Наявність розроблених та затверджених схем санітарного очищення населених пунктів громади.
3. Наявність розроблених та затверджених програм поводження з ТПВ.
4. Загальна кількість сміттєвих контейнерів у громадах та кількість контейнерів для роздільного збору відходів.

За першим показником у Тернопільській області лідирує Заводська селищна територіальна громада Чортківського району, 100% території якої охоплено

послугами для збору та утилізації ТПВ населення. Серед міських громад найвищий відсоток забезпечення послугами з поводження із відходами мають Тернопільська і Лановецька територіальні громади (95% відповідно). Водночас в області у дев'яти громадах послуги зі збору та утилізації відходів не надаються. До таких громад, в яких повністю відсутні контейнери для збору відходів, у тому числі для роздільного збору, належать: Іване-Пустинська, Білобожницька, Колиндянська, Купчинецька, Лопушенська, Мельнице-Подільська, Нагірянська, Озернянська та Саранчуківська громади. Серед міських територіальних громад найнижчий відсоток (30%) охоплення населення послугами з поводження із ТПВ мають Скалатська, Зборівська та Монастирська громади (рис. 1).

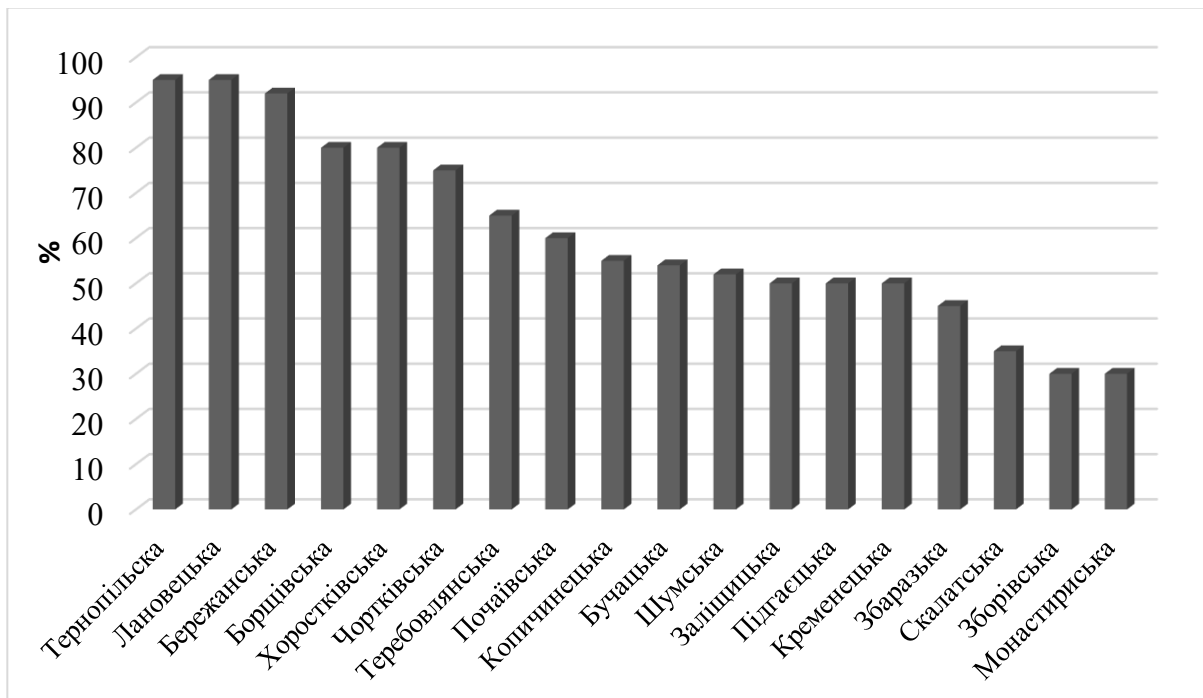

Рис. 1. Охоплення населення міських територіальних громад Тернопільської області послугами з поводження з ТПВ

Щодо наявності розроблених та затверджених схем санітарного очищення населених пунктів громад, то у Тернопільській області лише 12 територіальних громад мають такі схеми санітарного очищення. З цих 12 громад, 9 є міськими: Борщівська, Заліщицька, Зборівська, Лановецька Монастирська, Почаївська, Скалатська, Тернопільська і Шумська. Тобто в області 78% громад не мають розроблених та затверджених схем санітарного очищення території.

Інший нормативний документ, який регулює відносини у сфері поводження з відходами, є Програма поводження з ТПВ. Такі галузеві програми розроблені лише у 10 громадах Тернопільської області, з яких 6 міські: Борщівська, Зборівська, Лановецька, Монастирська, Почаївська і Шумська. Таким чином, вище перелічені громади характеризуються високим показником забезпеченості нормативно-правової та технічної документації у сфері поводження з відходами,

оскільки у них є розроблені та затверджені схеми санітарного очищення населених пунктів і Програми поводження із ТПВ.

Важливим показником у сфері поводження із муніципальними відходами є наявність сміттєвих контейнерів, у тому числі для роздільного збору ТПВ. За даними Регіонального плану управління відходами Тернопільської області на період до 2030 року у міських територіальних громадах краю нараховуються близько 12,5 тис. сміттєвих контейнерів, у тому числі 1525 для роздільного збору ТПВ [6]. Об'єм цих контейнерів коливається від 0,12 до 1,1 м³. Найбільше контейнерів для ТПВ у Тербовлянській (3400 од.), Тернопільській (2750 од.), Лановецькій (2200 од.) та Шумській (2130 од.) громадах. Найменше таких контейнерів у Підгаєцькій (30 од.), Почаївській (30 од.), Хоростківській (35 од.), Скалатській (50 од.), Збараській (60 од.) та Борщівській (80 од.) громадах.

Щодо контейнерів для роздільного збору ТПВ, то тут ситуація складніша. Контейнерами такого типу забезпечені лише 29 громад області, у тому числі 13 міських територіальних громад. Водночас у Бережанській, Збараській, Копичинецькій, Підгаєцькій та Чортківській громадах сміттєві контейнери для роздільного збору муніципальних ТПВ відсутні (табл. 1).

Таблиця 1 – Забезпеченість міських територіальних громад Тернопільської області контейнерами для збору муніципальних ТПВ, одиниць

Територіальна громада	Загальна кількість сміттєвих контейнерів	Кількість контейнерів для роздільного збору ТПВ	Потреба у нових контейнерах
Бережанська	220	-	2080
Борщівська	80	45	70
Бучацька	120	10	600
Заліщицька	150	50	40
Збараська	60	-	200
Зборівська	115	115	100
Копичинецька	815	-	50
Кременецька	165	36	100
Лановецька	2200	60	2500
Монастирська	110	50	50
Підгаєцька	30	-	110
Почаївська	30	15	1000
Скалатська	50	20	200
Тербовлянська	3400	40	2000
Тернопільська	2750	1000	-
Хоростківська	35	4	10
Чортківська	220	-	120
Шумська	2130	80	2500
Разом	12 680	1525	11 730

За даними таблиці 1 видно, що в області сформувався дефіцит (11 730) контейнерів для збору муніципальних відходів у міських територіальних

громадах. Немає потреби у нових контейнерах для збору відходів лише у Тернопільській територіальній громаді. Найбільша потреба у сміттєвих контейнерах є у Шумській, Лановецькій, Теребовлянській, Бережанській та Почаївській громадах. Найменше контейнерів потрібно для Хоростківської, Заліщицької, Монастириської, Копичинецької та Борщівської громад.

Ще одним параметром, який характеризує якість послуг з поводження з ТПВ у громаді, є наявність спецтранспорту (сміттєвозів). У громадах Тернопільської області станом на 1 січня 2022 року на обслуговуванні перебувало 73 сміттєвози, з яких 58 у міських територіальних громадах. Найбільше такого спецтранспорту у Тернопільській територіальній громаді, понад 25 одиниць [6]. Тоді як в інших міських громадах кількість такого транспорту коливається в межах 1-3 одиниць. У Заліщицькій, Збараській і Підгаєцькій громадах спецтранспорт відсутній. Загалом, за даними Регіонального плану управління відходами Тернопільської області на період до 2030 року [6], для громад області потрібно ще близько 60 сміттєвозів. Нами визначено, що для міських територіальних громад потрібно 33 од. спецтранспорту. Для прикладу, по 5 сміттєвозів потрібно для Монастириської та Почаївської громад, 3 сміттєвози потрібно для Зборівської громади, по 2 для Бучацької, Копичинецької, Кременецької, Лановецької та Чортківської громад.

Отож, за результатами проведеного аналізу міських територіальних громад Тернопільської області, можна зробити висновок, що за чотирьома основними показниками, *найвищий рівень* розвитку інфраструктурного забезпечення у сфері поводження з муніципальними відходами притаманний *Лановецькій територіальній громаді*. Ця адміністративна територія характеризується високим (95%) рівнем охоплення населення послугами з поводження із ТПВ, в громаді розроблені та затверджені схема санітарного очищення населених пунктів і Програма поводження з ТПВ, працює 3 одиниці спецтранспорту для вивезення відходів, є близько 2200 сміттєвих контейнерів, з яких 60 для роздільного збору відходів. Та, незважаючи на це, Лановецька громада потребує ще 2,5 тис. контейнерів і 2 одиниці спецтранспорту для покращення послуг з поводження із ТПВ.

До другої групи із *добрим* рівнем розвитку інфраструктурного забезпечення у сфері поводження з муніципальними відходами можна віднести *Борщівську, Шумську і Тернопільську* міські територіальні громади. Рівень охоплення населення послугами з поводження із ТПВ у цих громадах коливається від 52% (Шумська громада) до 95% (Тернопільська). Проте у Шумській і Борщівській територіальних громадах розроблені та затверджені схема санітарного очищення території і Програма поводження з ТПВ, в цих громадах працює по 2 одиниці спецтранспорту (сміттєвозів). У Шумській громаді із нижчим рівнем охоплення населення послугами з поводження із ТПВ є понад 2 тис. сміттєвих контейнерів, з яких 80 для роздільного збору відходів, потреба в контейнерах для громади складає ще 2,5 тис. одиниць. У Тернопільській громаді із показником 95% охоплення населення послугами з поводження з ТПВ працює найбільша кількість

одиниць спецтехніки для вивозу та захоронення відходів, є понад 2,5 тис. сміттєвих контейнерів, з яких 1000 для роздільного збору, проте в громаді досі не затверджена Програма поводження із ТПВ, тому ми віднесли цю громаду до другої групи.

До третьої групи із *задовільним* рівнем розвитку інфраструктурного забезпечення у сфері поводження з муніципальними відходами ми віднесли *Бережанську, Зборівську, Монастириську та Почаївську* громади. Незважаючи на високий рівень (92%) охоплення населення послугами з поводження із ТПВ, у Бережанській територіальній громаді не розроблені та не затверджені схема санітарного очищення і Програма поводження з ТПВ; в громаді також відсутні контейнери для роздільного збору відходів, проте є 3 од. спецтранспорту, а потреба в контейнерах складає понад 2 тис. одиниць. Зборівська і Монастириська громади із найнижчим показником (30%) охоплення населення послугами з поводження із ТПВ належить до третьої групи, тому що у цих громадах є достатня кількість сміттєвих контейнерів, значна частка яких призначена для роздільного збору відходів; тут працює спецтехніка (у Зборівській громаді 5 одиниць), а також у цих громадах розроблені та затверджені схема санітарного очищення населених пунктів і Програма поводження з ТПВ. У Почаївській громаді із показником 60% охоплення населення послугами з поводження із ТПВ, розроблені та затверджені необхідні нормативно-правові документи, працює дві одиниці спецтранспорту (потреба ще у п'яти); проте у цій громаді мала кількість сміттєвих контейнерів, 50% з яких призначено для роздільного збору відходів.

Четверту групу із *незадовільним* рівнем розвитку інфраструктурного забезпечення у сфері поводження з муніципальними відходами формують *Заліщицька, Скалатська та Кременецька* територіальні громади. Рівень охоплення населення послугами з поводження із ТПВ у цих громадах коливається в межах 35-50%, не затверджені програми поводження із ТПВ, проте є схеми санітарної очистки території. У зазначених громадах мала кількість сміттєвих контейнерів, але є контейнери для роздільного збору ТПВ. Потреба у нових контейнерах для Заліщицької громади становить 40 од., для Кременецької – 100 од., для Скалатської – 200 од; у Заліщицькій громаді немає спецтранспорту, у Скалатській є лише один сміттєвоз.

І до п'ятої групи із *дуже поганим* рівнем розвитку інфраструктурного забезпечення у сфері поводження з муніципальними відходами ми віднесли найбільшу кількість міських територіальних громад: *Бучацьку, Підгасцьку, Збаразьку, Копичинецьку, Тереховлянську, Хоростківську і Чортківську*. В усіх цих громадах не розроблені та не затверджені схема санітарного очищення і Програма поводження з ТПВ; рівень охоплення населення послугами з поводження із ТПВ коливається від 45-50% (Збаразька громада) до 75-80% (Хоростківська і Шумська громади). Незважаючи на те, що в останніх громадах рівень охоплення населення послугами з поводження із ТПВ доволі високий, у них працює по 4 одиниці спецтехніки для вивозу та утилізації відходів, але кількість сміттєвих контейнерів є однією з найменших серед інших громад

області. У Чортківській громаді відсутні контейнери для роздільного збору відходів, а у Хорстківській, таких 4 із 35-ти. У Збаразькій та Копичинецькій громадах також відсутні контейнери для роздільного збору ТПВ, у Буцацькій громаді таких лише 10 одиниць.

Перелік посилань

1. Вадзюк С.Н., Кузик І.Р. Проблеми поводження з твердими побутовими відходами в ОТГ Тернопільської області. Розроблення та реалізація регіональних Програм поводження з відходами: проблемні питання та кращі практики. Збірка матеріалів Національного форуму «Поводження з відходами в Україні: законодавство, економіка, технології». К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2020. С. 96-98.

2. Вадзюк С.Н., Кузик І.Р. Забезпеченість нових територіальних громад Тернопільської області офіційними місцями видалення відходів. Дорожня карта реалізації Закону України «Про управління відходами»: збірка матеріалів Національного форуму «Поводження з відходами в Україні: законодавство, економіка, технології» (м. Київ, 24–25 листопада 2022 р.). К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2022. С. 47-49.

3. Децентралізація. Офіційний сайт. URL: <http://decentralization.gov.ua>

4. Закон України «Про відходи». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80>

5. Кузик І. Геоекологічні проблеми об'єднаних територіальних громад Тернопільської області. Naukowy i innowacyjny potencjał prezentacji: kolekcja prac naukowych «ΛΟΓΟΣ» z materiałami Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji, Opole, 18 listopada 2018 r. Obukhov: Drukarnia PE Gulyaeva V.M., 2018. Tom 6. С. 108-113.

6. Регіональний план управління відходами Тернопільської області на період до 2030 року. URL: https://ecology.te.gov.ua/media/documents/regionalnij-plan-upr/2022/11/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%BC%D0%B8_%D0%B2_%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D1%96%D0%BB_LwHOEQ.t.pdf (дата звернення 21.09.2024 р.)

7. Управління екології та природних ресурсів Тернопільської обласної державної адміністрації. Реєстр місць видалення відходів у Тернопільській області. URL: <http://ecoternopil.gov.ua/index.php/regulatoryna-diyalnist/povodzennya-x-vodhodavy/554-reestr-vydalennya> (дата звернення 12.09.2024 р.)

8. Tsaryk L., Yankov's'ka L., Tsaryk P., Novyts'ka S. & Kuzyk I. (2020). Geoeological problems of decentralization (on Ternopol region materials). Journal of Geology, Geography and Geoecology. 29.(1), 196-205. doi: 10.15421/112018.